

Digitaalinen uni

Olipa kerran rakennushanke, jossa kaikki sujui kuin Strömsössä ikään: ensin suunnittelijat loivat digitaalisen kaksosen ja sitten urakoitsijat rakensivat sen mukaisen talon. Eri työvaiheissa tapahtuneet muutokset päivitettiin tietomalleihin rakentamisen aikana. Lopussa rakennuttajalle luovutettiin sekä fyysinen rakennus että sitä vastaava digitaalinen kopio. Kaikki olivat tyytyväisiä ja vastaanottotarkastuksessa samppanjalasit kilisivät. Auts, sehän olikin herätyskello. Oli tullut aika herätä todellisuuteen. Todellisuus taitaa olla vasta utuinen haavekuva edellä kuvatusta.

Askelia oikeaan suuntaan on toki jo otettu. Sellainen on esimerkiksi hiljattain lanseerattu idea digitaalisesta luovutuksesta. Tavoitteena on yksinkertaisesti luovuttaa rakennuksen tiedot rakennuttajalle digitaalisessa muodossa. Kuten moni muukin asia, tämäkin kuulostaa helpommalta kuin se todellisuudessa on. Aika näyttää, miten ajatus otetaan alalla vastaan ja jalkautuuko toimintamalli oikeasti.

Nykyään rakennushankkeen tietomäärästä vain pieni osa päätyy rakennuttajan haltuun. Kaikkea ei tietysti tarvitakaan. Rakennuttajaa tuskin kiinnostaa, tulivatko valaisimet työmaalle kolmessa vai viidessä erässä, kunhan ne oli asennettu paikalleen oikein ja rakennus valmistui aikataulussaan. Joitakin tietoja tarvitaan heti, kuten esimerkiksi laitetyyppejä ja huolto-ohjeita. Kaapelien sisältämän kuparin tai alumiinin määrää taas kysytään vasta, kun rakennus vuosikymmenien päästä puretaan.

Digitaalisuus ymmärretään usein hieman väärin. Esimerkiksi pdf ja dwg ovat sähköisiä tiedostomuotoja, eivät digitaalisia. Toki niitäkin tarvitaan, samoin kuin tekstimuotoista tietoa. Tulevaisuudessa teksti kylläkin muuttuu rakenteelliseksi, eli esimerkiksi sähköselostus kirjoitetaan suoraan rakennuttajan tietojärjestelmään. No, sitä päivää joudumme vielä odottamaan. Joka tapauksessa digitaalisen luovutusaineiston sisältö, muoto ja tallennuspaikka pitää sopia jo suunnittelun alussa. Muuten ollaan valmiiksi ongelmissa silloin kun hanke valmistuu. Esimerkiksi suunnittelija on jo kiinni seuraavassa projektissa, eikä aikaa tahdo riittää edellisen projektin asioiden selvittämiseen.

Varsinkin käyttö- ja huolto-ohjeiden hankkiminen jälkikäteen tuottaa toisinaan tuskaa. Sain taannoin puhelun urakoitsijalta, joka oli vetänyt jotakin ylimääräistä nenäänsä kun häneltä oli pyydetty suomenkielistä hämäreäkytkimen käyttöohjetta huoltokirjaa varten. Saisin kuulemma itse suomentaa saksankielisen käyttöohjeen Google-kääntäjällä, jos hämäreäkytkimen viritys ei onnistu ilman sitä. Puhelun lopuksi soittaja luetteli kaikki osaamansa kiro sanat ja löi luurin korvaan. Asia tuli kyllä selväksi, mutta esitystavasta jäi hieman toivomisen varaa.

Ohjeiden rinnalla toinen ylläpitoa kiusaava ongelma on käyttöikä tiedon puuttuminen. Kiinteistön omistaja törmää liian usein siihen, että esimerkiksi valaisimien uusiminen tulee vastaan yllättäen. Pienoisloistelamppujen alkuaikoina hämmästeltiin sekä lampunkantojen kirjavuutta että liitäntälaitteiden lyhyttä käyttöikää, joka saattoi johtaa valaisimien uusimiseen jo muutaman vuoden kuluttua. Harva kiinteistönomistaja osasi budjetoida vaihto-operaation heti elinkaaren alkuun. Nykyään joudutaan pohtimaan samaa asiaa led-valaisimen kohdalla. Käytäntö on osoittanut, että kaikki led-valaisimet eivät sovellu jatkuvaan käyttöön. Olisi toivottavaa, että suunnittelijat kiinnittäisivät valaisimia valitessaan enemmän huomiota niiden elinkaareen.

Valonlähteistä tuli mieleen, että EU poisti elokuussa RoHS-direktiivin poikkeukset, jotka sallivat elohopeaa sisältävien loisteputkien myynnin. Tämä tarkoittaa sitä, että T5 ja T8 loisteputkien myynti loppuu Suomessa vuoden päästä, eli elokuussa 2023. Uumoilen, että tieto on yllättänyt monet kiinteistönomistajat, sikäli kun se ylipäättään on tavoittanut heidät. Led-valaistus on toki pääasiallinen valaistustapa uusissa rakennuksissa, mutta loisteputkia on vielä paljon käytössä. Panikointiin ei ole syytä, mutta myynnin loppumiseen on silti syytä varautua.

Kaikenkarvaiset led-putkien kauppiaat ovat haistaneet markkinaraon ja ajavat jo kravatti suorana ympäri maata myymässä omia ratkaisujaan. RoHS-direktiiviin vetoaminen voi saada jotkut kiinteistönomistajat tekemään hätiköityjä hankintapäätöksiä. Valaistussuunnittelun ammattilaisten kannattaisi ottaa yhteyttä asiakkaisiinsa, ettei kävisi niin että kiireessä tehdään huonoja ratkaisuja. Nyt olisi selvästikin tilausta ammattitaitoisen valaistussuunnittelun profiilin nostamiselle.

4. päivänä marraskuuta 2022, Esa Halmetoja.